

1. Bonanno G. A., Noll J. G., Putnam F. W., O'Neil M., Trickett P. K. Predicting the Willingness to Disclose Childhood Sexual Abuse From Measures of Repressive Coping and dissociative Tendencies / G. A. Bonanno, J. G. Noll, F. W. Putnam, M. O'Neil, P. K. Trickett // CHILD MALTREATMENT. – 2003 – Vol.8-4.

2. Bonanno G. A. Loss, Trauma and Human Resilience. Have We Underestimate the Human Capacity to Thrive After Extremely Aversive Events? / G. A. Bonanno // American Psychologist. – 2004. – Vol.59-1. – P.20-28

3. Richardson G.E. The meta-theory of resilience and resiliency. Journal of Clinical Psychology, 58, 307-321.

4. Хамініч О. М. Богучарова О. І. Психологічна резильєнтність у контексті переживання стресу лиха як особистісна здібність. Теоретичні і прикладні проблеми психології. Сєверодонецьк, 2015. № 2(37). С.171–179.

БАТЬКІВСЬКО-ФАХОВА ВЗАЄМОДІЯ В ОСВІТІ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ

Жук В.В., кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник відділу
освіти дітей з порушеннями слуху
Інституту
спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка Національної
академії педагогічних наук України

Питання батьківсько-фахової взаємодії завжди були значущими у сурдопедагогіці, а нині вони актуалізуються з огляду на тривале дистанційне навчання, ускладнені війною умови здобуття освіти.

Ідеї, покладені в основу батьківсько-фахової взаємодії у вітчизняній теорії і практиці мають національне підґрунтя. В. Сухомлинський надавав виключно важливого значення у вихованні особистості тріаді «школа – сім'я – громадськість». На визначальній ролі сім'ї для розвитку дитини з порушенням слуху наголошували Т. Богданович, Л. Борщевська, С. Глазунова, С. Заїка, Т. Кулакова, Л. Лебєдєва, Н. Шепеленко, Р. Якубовська. У контексті зазначеної проблеми доречно згадати акустико-лінгвістичний підхід О. Савченка, у якому акцентується увага на цілісності та багатоаспектності корекційно-розвивального впливу на слухомовленнєвий розвиток. Погляди науковців щодо батьківсько-фахової взаємодії презентовані також у працях, присвячених інклюзивному навчанню дітей з порушеннями слуху С. Литовченко, О. Таранченко, О. Федоренко, у яких йдеться про спільність зусиль, професійне співробітництво, розподілене лідерство.

Сучасне законодавство відводить батькам провідну роль і головну відповідальність за розвиток дитини (Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту», Концепція Нової української школи). Батьки мають право обирати заклад освіти, освітню програму, вид і форму здобуття освіти. У Законі України «Про освіту» зазначено, що виховання в сім'ї є першоосновою розвитку дитини як особистості (ст. 55). Законом України «Про дошкільну освіту» передбачено, що систему дошкільної освіти разом із закладами дошкільної освіти, органами управління освітою, науковими і методичними установи становить освіта та виховання в сім'ї (Розділ I, ст. 5). Батьки або особи, які їх замінюють, несуть відповідальність перед суспільством і державою за розвиток, виховання і навчання дітей; а відвідування дитиною закладу дошкільної освіти не звільняє сім'ю від обов'язку виховувати, розвивати і навчати її в родинному колі (Розділ I, ст. 8).

Водночас, батьки мають право брати участь у прийнятті важливих рішень, знати у яких умовах здобуває освіту дитина та долучатися до створення сприятливого освітнього середовища. Залучення до освітнього процесу

дозволяє узгодити очікування батьків та цілі педагогів, врахувати особливості і потреби дитини, розширити межі освітнього простору, збільшити можливості впливу з боку батьків та, водночас, їх відповідальність за розвиток дитини.

Команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами функціонують в інклюзивних закладах освіти. Їх діяльність унормовано Положенням про команду психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, визначено її склад, принципи діяльності, завдання, основні функції учасників, особливості організації роботи. Зокрема, присутність батьків під час комплексного обстеження дитини створює атмосферу підтримки, дозволяє долучити додаткову інформацію, носіями якої є батьки, а також допомагає усвідомити особливості та потреби дитини. Батьки є повноправними учасниками розроблення Індивідуальної програми розвитку дитини, вони разом з іншими членами команди беруть участь у її обговоренні, реалізації та внесенні змін до її змісту, висловлюють власне бачення щодо того, яких додаткових послуг потребує дитина, надають дозвіл на їх проведення, беруть участь у пошуку оптимальних рішень для подолання проблем, які виникають.

Однак, у якому б закладі не здобувала освіту дитина з порушенням слуху (спеціальному чи інклюзивному), вона є центром впливу фахівців медичних, технічних, педагогічних спеціальностей, від узгодженості дій яких значною мірою залежить результат. Діяльність суб'єктів впливу можна вважати командною, на думку Т. Дегтяренко, І. Луценко, Н. Софій, О. Федоренко, якщо вони мають спільне бачення проблеми: спільне розуміння основної ідеї, загальних та проміжних цілей, поділяють відповідальність за їх досягнення та цінують внесок кожного у досягнення спільного результату. Не є командуючою особою, задіяною у супроводі, які не мають спільної платформи для спілкування, кожний вирішує свої задачі, не узгоджуючи стратегій, цілей, засобів.

Батьки є частиною команди супроводу дитини. Фахово-батьківська команда супроводу дитини з порушенням слуху (у широкому розумінні, яке поєднує медико-технічну, психолого-педагогічну, соціальну складові) є

ефективною, якщо діє на засадах принципів педагогіки партнерства, що передбачає:

- ✓ спільність цілей, стратегій, планування, моніторингу успішності та внесення необхідних змін;
- ✓ командну взаємодію - регулярний зв'язок, обмін інформацією, колективне обговорення важливих аспектів;
- ✓ спільні цінності: повага до особистості, доброзичливість і позитивне ставлення до всіх учасників, довіра у взаєминах, спільна відповідальність, рівні права, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей (соціальне партнерство).

В останні роки набула популярності концепція розподіленого лідерства (близькими є поняття «спільне лідерство», «колективне лідерство», «співлідерство»). Розподілене лідерство може розглядатися також як технологія у межах педагогіки партнерства. Специфіка реалізації концепції в умовах інклюзивного навчання висвітлена у роботах О. Таранченко.

Розподілене лідерство має такі засадничі установки:

1. У команді не обов'язково мати одного, раз і назавжди визначеного лідера. Натомість, на кожному етапі тимчасовим лідером стає носій найбільш затребуваної у цей час компетенції. Після завершення етапу або проміжного вирішення певного завдання лідер змінюється.
2. Переважають горизонтальні зв'язки між членами команди.
3. Проактивність – усвідомленість та власний вибір дій, що ґрунтується на особистому баченні, переконаннях, на протиположності реактивності (вибір зумовлений зовнішніми чинниками).
4. Право вибору за кожним членом команди та відповідальність за нього.

Взаємини фахівців і батьків у сучасній світоглядній освітній системі координат змінюються від наставництва з боку фахівців щодо батьків до рівноправного партнерства. На зміну традиційній, експертній, моделі взаємодії фахівців і батьків (за якої фахівці, як основні носії знань, визначають освітні

цілі, обирають стратегії, є основними виконавцями освітніх завдань, допомагають родині; комунікація проблемоцентрична; ролі сепаровані) приходять партнерська (за якої передбачено комплекс спільних узгоджених цілеспрямованих дій, фахівці і родина разом визначають і вирішують всі освітні, корекційно-розвивальні завдання; взаємодія дитиноцентрична, ролі партнерські). Серед очевидних переваг батьківсько-фахового партнерства зазначимо виявлення запиту (чого очікують замовники послуг), його усвідомлене формування (адекватність очікувань), врахування широкого кола обставин (окремі з них відомі деяким учасникам), формування освітнього контексту (успіх залежить від контекстуальних факторів), психологічна безпека (культура взаємодії – відкритість, повага до думок кожного, рівність прав).

Зміщуються акценти і у міжфаховій взаємодії. На відміну від мультидисциплінарної моделі супроводу, за якої комплекс послуг надається різними фахівцями, кожний з яких має свої завдання, реалізує свою стратегію, керується своїми підходами, спрямовує діяльність на задоволення окремих потреб та оцінює окремі здобутки дитини, для міждисциплінарної команди супроводу характерна спільність цілей, взаємодія та єдність зусиль для досягнення максимально високих результатів.

Отже, основу батьківсько-фахової взаємодії у сучасній системі супроводу має складати педагогіка партнерства, розподілене лідерство, командний підхід та міждисциплінарність.

Література:

1. Данілавічюте Е.А., Литовченко С.В. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник / За ред. А.А.Колупаєвої. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 360 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
2. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка / В. О. Сухомлинський. – Київ : Рад. школа, 1978. – 263 с.

3. Таранченко О. М. Розвиток системи освіти осіб з порушеннями слуху в контексті поступу вітчизняної педагогічної науки та практики: (монографія). К.: ТОВ «Поліпром», 2013. 717с.

4. Федоренко О. Ф. Теоретико-методичні основи педагогічного супроводу молодших школярів зі зниженим слухом в умовах інклюзивного навчання. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2016. № 2. С. 50-58.

ДИСЛЕКСІЯ: ВІД КЛАСИЧНИХ ПОГЛЯДІВ ДО СУЧАСНОГО РОЗУМІННЯ ПРОБЛЕМИ

Ільяна В. М., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, в. о. завідувача відділу логопедії Інституту спеціальної педагогіки і психології імені М. Ярмаченка, м. Київ, Україна

Відомо, що *усна та писемна форми мовлення* належать до другої сигнальної системи. Однак, на відміну від усного, *писемне мовлення* формується винятково за умов цілеспрямованого навчання, тобто його механізми складаються в період навчання грамоти та вдосконалюються впродовж подальшого навчання. Також писемне мовлення має складнішу психофізіологічну організацію.

Писемне мовлення складається з двох форм: читання та письма, які існують у тісному взаємо-зворотному зв'язку. Необхідно зазначити, що *читання та письмо* є навичками, що формуються шляхом цілеспрямованого навчання. Цей процес вимагає не лише певного часу від особи, яка оволодіває навичкою, а й відповідно